

The Impact of Digital Technologies on Children's Rights

[Impactul tehnologiilor digitale asupra drepturilor copilului]

Irina APETREI¹

¹ Lecturer Ph.D., “Petre Andrei” University of Iasi, Romania, E-mail: ireneapetrei@yahoo.com.

Abstract: *Following the consultation with 700 children in 28 countries around the world, the Committee on the Rights of the Child adopted General Comment No. 25 (2021) on children’s rights in relation to the digital environment, in order to provide explanations on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child in this environment. Starting from the general principles governing this document (non-discrimination, best interests, the right to life, survival and development, and the right to express views and have them taken into account), this paper aims to analyze the provisions of the Comment, considering the challenges and risks of promotion, respect, protection and enactment of children’s rights in the digital environment. One of the conclusions of this study is that, given the transnational nature of the digital environment, strong regional and international cooperation is needed, in addition to national legislative measures and policies, in order to achieve the digital inclusion of children.*

Keywords: *children’s rights, digital environment, best interests of the child, challenges, risks.*

How to cite: Apetrei, I. (2022). The impact of digital technologies on Children’s Rights. *Anuarul Universității “Petre Andrei” din Iași, Fascicula: Drept, Științe Economice, Științe Politice, 30, 43-58.* <https://doi.org/10.18662/upalaw/87>

1. Considerații metodologice și introductive

Ceea ce ne propunem în cadrul prezentului studiu este deocamdată o abordare generală, teoretică a temei în discuție, dată fiind complexitatea și interdisciplinaritatea subiectului, cu multiple valențe, inclusiv de ordin tehnologic, asupra cărora opiniile specialiștilor în materie ar aduce clarificările necesare și utile. Așadar, precizăm că ne vom limita la aspectele juridice ale drepturilor copilului în mediul digital, trimiterea la alte domenii ale științei fiind de altfel implicite. Având în vedere amplitudinea unui astfel de demers, chiar cu caracter juridic, ne propunem deocamdată o analiză a generalităților pe care o astfel de temă le implică, aplecându-ne mai întâi, cum este firesc, asupra principiilor care guvernează drepturile copilului, prin prisma particularităților pe care mediul digital le imprimă acestei categorii de drepturi fundamentale.

De asemenea, ne propunem să analizăm măsurile generale pe care statele părți urmează să le aplice pentru protecția și realizarea drepturilor copiilor în mediul digital, trecând prin instrumente și mecanisme juridice, administrative ș.a., acordând importanța cuvenită inclusiv celor de ordin preventiv. Mai simplu spus, ne vom ocupa de obligațiile pe care statele părți urmează să și le asume. Precizăm că avem în vedere, într-un studiu ulterior, o analiză a categoriilor importante de drepturi și libertăți civile pe care copiii și toți actorii implicați în creșterea și educarea lor trebuie să le cunoască și să le poată apăra eficient, în cazul în care se confruntă cu încălcarea lor în sfera digitală.

Deoarece de o bună perioadă de timp drepturile persoanelor se manifestă tot mai pregnant și în mod specific în mediul digital, după o perioadă de doi ani de consultări între statele membre ale UE, dar și cu organizațiile interguvernamentale, societatea civilă, instituțiile naționale pentru drepturile omului și copii, Comitetul pentru Drepturile Copilului a adoptat Comentariul general nr. 25 (2021) privind drepturile copiilor în ceea ce privește mediul digital (United Nations, 2021).

Pentru elaborarea Comentariului, un număr de peste 700 de copii și tineri cu vârsta cuprinsă între 9-22 de ani, aparținând unor 27 de state, au fost consultați cu privire la impactul mediului digital asupra drepturilor copiilor și cu privire la ce acțiuni apreciază ei a fi cu necesitate întreprinse pentru ca drepturile lor să se bucure de o reală protecție.

Așa cum a subliniat ONU, în mod treptat, tehnologiile digitale și-au făcut loc în toate palierele societății: în educație, serviciile guvernamentale și comerț; ele au devenit cu atât mai importante în majoritatea aspectelor referitoare la viața copiilor, inclusiv în perioadele de criză.

În cadrul consultărilor care au avut loc, în repetate rânduri UNICEF a precizat că, în integralitatea lor, drepturile civile, politice, economice, sociale și culturale trebuie respectate, protejate și asigurate pentru toți copiii, în spațiul digital.

2. Principii generale aplicabile drepturilor copilului în mediul digital

Potrivit Comentariului, măsurile concrete pe care statele urmează să le aplice pentru a garanta realizarea drepturilor copiilor în acest mediu vor fi guvernate de patru principii aplicabile în materia drepturilor copilului, particularizate pentru mediul digital.

2.1. Dreptul copiilor la nediscriminare

Statele părți trebuie să asigure dreptul copiilor la nediscriminare, în sensul că, în modalitățile considerate a fi semnificative pentru ei, toți copiii trebuie să aibă acces egal și efectiv la mediul digital. În aceasta direcție, statele vor trebui să evite excluziunea digitală investind în acele politici și programe care să ofere sprijin copiilor în folosirea tehnologiilor digitale în educație și în mediul privat, asigurând accesul gratuit și sigur al copiilor în locurile publice anume destinate acestor activități.

Luând măsuri proactive, statele vor trebui să evite formele cunoscute de discriminare (legate de sex, limbă, origine națională, etnică sau socio-economică, handicap, copii aparținând minorităților sau copii indigeni, migranți, refugiați, solicitanți de azil, victime sau supraviețuitori ai traficului ori exploatării sexuale, cei lipsiți de libertate, dați în plasament ș.a.).

Ca forme specifice de discriminare sunt vizate: excluderea copiilor de la utilizarea tehnologiilor și serviciilor digitale, transmiterea către copii a mesajelor conținând sentimente de ură, tratamente inechitabile în folosirea tehnologiilor digitale, filtrarea informațiilor despre copii prin intermediul acestor tehnologii, realizarea de profiluri sau luarea de decizii având în vedere date pătinoare sau partinice despre copii.

2.2. Principiul interesului superior al copilului

Deoarece mediul digital a fost creat inițial pentru adulți, principiul interesului superior al copilului, cunoscut din dreptul intern¹, trebuie aplicat ca un concept dinamic, particularizat acestui mediu specific. Ca și în dreptul național al statelor părți, acest principiu este unul primordial, care trebuie să guverneze toate acțiunile statelor în mediul digital, începând de la proiectarea și până la reglementarea și utilizarea acestui spațiu.

---

¹ Principiul interesului superior al copilului este consacrat în cuprinsul art. 263 C.civ.

În mod concret, în acțiunile întreprinse de organismele naționale și locale cu atribuții privind respectarea drepturilor copilului, acestea vor avea în vedere întreaga paletă de drepturi ale copiilor, inclusiv dreptul lor de a căuta, transmite și primi informații și de a fi protejați de eventuale vătămări în mediul digital.

2.3. Principiul dreptului la viață, supraviețuire și dezvoltare

Pentru a respecta principiul dreptului la viață, supraviețuire și dezvoltare este necesar ca statele părți să-și îndrepte atenția încă din primii ani de viață ai copiilor asupra efectelor tehnologiilor digitale, perioadă în care interacțiunea cu cei apropiați este indispensabilă, fiind definitorie în ceea ce privește dezvoltarea lor ulterioară. În acest sens, părinții, educatorii și alte persoane implicate în creșterea și educarea copiilor trebuie instruiți și consiliați în vederea folosirii adecvate a dispozitivelor digitale, astfel încât acestea să nu dăuneze dezvoltării cognitive, emoționale și sociale a copiilor și adolescenților.

Contextul oferit de mediul digital, în mod special în situații de criză apărute în viața copiilor, poate supune unor riscuri însuși dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare al acestora. Astfel de riscuri pot privi: conținutul violent al informațiilor și interacțiunilor, conotațiile sexuale, ajungând până la exploatare și abuz sexual, hărțuirea, incitarea la sinucidere, implicarea copiilor în jocuri de noroc, ele putând proveni inclusiv de la infractori sau chiar grupuri armate teroriste. În acest sens, ascultarea copiilor poate fi edificatoare pentru statele părți în ceea ce privește noile riscuri apărute în sfera digitală.

2.4. Principiul respectului pentru opiniile copilului

Luând în considerare principiul respectului pentru opiniile copilului, statele părți trebuie să folosească oportunitatea oferită de mediul digital copiilor pentru exprimarea opiniilor lor.

Pentru a-și putea susține eficient dreptul lor de a participa la viața locală, națională și internațională este necesar ca statele părți să-i instruiască pe copii și adolescenți, astfel încât participarea lor să fie în condiții de egalitate cu adulții.

Fiind în fapt viitori adulți, este deosebit de importantă consultarea tuturor copiilor, inclusiv a celor fără abilități în utilizarea tehnologiilor digitale și a celor lipsiți de acces la astfel de tehnologii, pentru elaborarea de politici publice, programe, servicii și acte normative referitoare la drepturile care li se cuvin. Ascultarea necesităților și a opiniilor copiilor trebuie îndeplinită cu seriozitate și, în același timp, neutilizând în mod neadecvat și nejustificat datele lor cu caracter personal, acțiune care ar putea determina

un efect contrar, încălcarea libertății de gândire și de opinie, dar și a dreptului la intimitate.

O serie de factori precum vârsta și nivelul de dezvoltare al copiilor conduc la schimbarea și modificarea oportunităților și riscurilor pe care le incumbă activitatea lor în mediul digital, rațiune pentru care statele trebuie să se raporteze la aceste elemente în elaborarea măsurilor de protecție a copiilor, ținând seama totodată și de ultimele cercetări în diverse domenii.

Lipsa de maturitate și de suficientă experiență a copiilor în folosirea mediului digital presupune, fără îndoială, implicarea și altor actori relevanți, astfel că statele, acordând o asistență corespunzătoare părinților și celor care îi îngrijesc pe copii, trebuie să-i sensibilizeze pe aceștia în ceea ce privește respectul acordat vieții private a copiilor, autonomiei și capacităților lor aflate în plină dezvoltare. Așadar, toți cei aflați în imediata apropiere a copilului trebuie să beneficieze de alfabetizare digitală pentru a-i putea sprijini și proteja pe copii în realizarea drepturilor lor.

Deoarece copiii pot avea o activitate independentă în mediul digital, sferă în care competențele lor sporesc, ***se conturează un nou principiu*** de respectat pentru statele părți - ***cel al capacității în evoluție a copilului***, aplicabil procesului de dobândire graduală a competențelor, capacității de înțelegere și de acțiune (United Nations, 2005; 2016). Astfel, raportat la vârsta și gradul de dezvoltare a copiilor, apar și se modifică riscuri și oportunități legate de implicarea lor în lumea digitală, criteriile pe care statele vor trebui să le rețină în ceea ce privește măsurile elaborate pentru protecția copiilor în acest mediu, o cercetare actualizată și multidisciplinară fiindu-le utilă. Statele vor avea în vedere atât caracteristici generale ale copiilor, dar deopotrivă, fiind în mod special relevante, particularități și experiențe individuale, asigurându-se că furnizorii de servicii digitale au în vedere capacitățile în evoluție ale copiilor pentru serviciile oferite.

Făcând o inerentă comparație cu noțiunea de capacitate civilă din dreptul intern și componenta sa, capacitatea de exercițiu, având niște limite de vârstă foarte clar delimitate, observăm că acest Comentariu folosește interesanta sintagmă de capacitate în evoluție, pe care o raportează, după cum observăm, nu doar la caracteristici generale ale copiilor, dar consideră ca fiind relevante mai ales particularitățile lor individuale, deoarece, fără îndoială, copiii de aceeași vârstă, în funcție de nivelul personal de maturizare și de propria experiență, pot avea capacități diferite în mediul digital.

Dat fiind faptul că lumea în care s-au născut copiii contemporani este una digitală, statele vor trebui să-i sprijine pe părinți și pe celelalte persoane implicate în îngrijirea copiilor pentru a dobândi capacități digitale corespunzătoare, astfel încât aceștia să-i poată ajuta și proteja pe copii în

acest provocator dar și riscant mediu, aspect pe care toți cei aflați în imediata apropiere a copiilor este necesar să îl conștientizeze.

3. Măsurile generale ale statelor părți

Pentru a putea proteja copiii în mediul virtual, este necesar ca statele părți să acționeze printr-o serie de măsuri de natură legislativă, administrativă, preventivă etc.

3.1. Politici și strategii naționale

În cadrul politicilor și a strategiilor lor naționale, statele părți vor trebui să abordeze mediul digital într-un mod specific, oferind posibilitatea copiilor de a beneficia de implicarea lor în acest mediu, în condiții de siguranță. O componentă a politicilor naționale de protecție a copilului trebuie să devină protecția lui în mediul digital, fiind necesare măsuri de ocrotire împotriva agresiunii cibernetice, a abuzului și a exploatarei sexuale în mediul online. Totodată, statele părți trebuie să asigure cercetarea infracțiunilor săvârșite în lumea digitală, dar și sprijinirea și oferirea de soluții copiilor victime ale acestor infracțiuni. Cu atât mai mult trebuie sprijiniți în această direcție copiii aflați în situații dezavantajoase sau cei vulnerabili, prin oferirea de informații într-un limbaj accesibil, luând în considerare inclusiv limba minorităților naționale.

În aplicarea acestor politici este necesar ca statele părți să asigure mecanisme online eficiente de protecție a drepturilor copilului, cu respectarea drepturilor lor în toate mediile în care ei accesează lumea digitală, de la mediul privat și până la cel public.

În vederea coordonării acestor politici privind drepturile copiilor în mediul digital, la nivelul administrației publice centrale și locale, statele părți trebuie să împuternicească un organism guvernamental. Mai mult, în acest proces trebuie implicate școlile, sectorul tehnologiei informației și comunicațiilor; de asemenea, este necesară o colaborare cu societatea civilă, cu mediul academic și cel de afaceri, dar și cu organizațiile care apără drepturile copiilor referitoare la mediul digital.

3.2. Măsuri legislative

Pe plan legislativ, statele părți trebuie să aducă la zi legislația națională potrivit standardelor internaționale în materia drepturilor omului, astfel încât drepturile copiilor în mediul digital să fie compatibile cu drepturile pe care Convenția ONU cu privire la drepturile copilului² și

---

² Convenția ONU cu privire la drepturile copilului a fost adoptată de către [Adunarea Generală a ONU](#) la data de 20 noiembrie 1989. Convenția a fost ratificată de România prin

Protocoloalele sale Opționale le reglementează. În acest sens, analizele efectuate pentru a constata efectele mediului digital asupra drepturilor copilului vor trebui utilizate pentru ca aceste drepturi să se regăsească atât în legislație, dar și în măsuri de ordin bugetar sau administrativ privind mediul digital, fiind totodată necesară promovarea utilizării lor de către organismele publice și de cele private legate de mediul digital (United Nations, 2013a).

3.3. Resursele statelor părți

Pentru a putea aplica politicile publice, strategia și legislația referitoare la drepturile copiilor în mediul digital, dar și pentru îmbunătățirea incluziunii digitale, având în vedere efectele tot mai mari ale mediului digital asupra vieții copiilor, este necesar ca statele părți să aloce resurse publice. De asemenea, dacă astfel de resurse provin din mediul de afaceri sau ca urmare a cooperării dintre state, ar trebui ca statele părți să se asigure că acești terți nu afectează sau subminează resursele și cheltuielile publice.

3.4. Măsuri privind datele copiilor

Esențială în procesul de înțelegere a impactului mediului digital asupra vieții copiilor, asupra drepturilor lor și în evaluarea eficienței modului în care statele părți intervin este colectarea și actualizarea periodică a datelor, folosind drept criterii de diferențiere sexul, vârsta, handicapul, originea națională, etnică și cea socio-economică a copiilor. Ulterior, analiza acestor date, disponibile în domeniul public (United Nations, 2003a), dar cu respectarea confidențialității copiilor și a celor mai ridicate standarde etice, ar trebui să determine politicile publice și să genereze influențe asupra legislației în domeniu.

Este important ca mandatul instituțiilor naționale care activează în domeniul drepturilor omului să privească și drepturile copiilor în lumea digitală, iar aceste instituții să aibă capacitatea de a primi și soluționa plângeri din partea copiilor sau a celor care îi reprezintă; mandatul acestor instituții naționale își va spori eficiența dacă ele vor coopera strâns cu organisme independente de monitorizare a activității copiilor în mediul online.

3.5. Difuzarea informațiilor, sensibilizarea, instruirea, implicarea societății civile

Pe baza consultărilor copiilor, a părinților, a celor în a căror grijă se află copiii și a cercetărilor în materie, statele părți ar trebui să disemineze

---

adoptarea Legii nr. 18/1990 pentru ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului, publicată în M.Of. nr. 314 din 13 iunie 2001.

informațiile și să realizeze campanii de sensibilizare referitoare la drepturile copiilor în mediul online.

O utilitate deosebită o reprezintă instruirea copiilor, a părinților și a celorlalte persoane care îi îngrijesc, a publicului în ansamblul lui și a factorilor de decizie în domeniul politicilor publice, astfel încât toți aceștia să dobândească cunoștințe sporite și actuale cu privire la drepturile copiilor în mediul digital, să cunoască oportunitățile, dar și riscurile pe care acest mediu le implică. Informațiile primite ar trebui să privească modul în care copiii pot beneficia de servicii și produse digitale, felul în care aceștia pot dezvolta cunoștințe și competențe privind mediul online, dar și modalități de prevenție a victimizării, de a recunoaște victimele unor vătămări în mediul online sau în afara lui, de a răspunde la astfel de fapte în cunoștință de cauză și, în general, de a proteja viața privată a copiilor. În acest sens, este necesar ca statele părți să se asigure că profesioniștii care lucrează cu copiii și împreună cu ei beneficiază de formare inițială și continuă privind mediul online, inclusiv formare privind aplicarea standardelor internaționale referitoare la drepturile omului în acest mediu, astfel încât aceștia să-și dezvolte cunoștințele și practica în materie.

Pentru a putea dezvolta, aplica, monitoriza și evalua politicile publice, programele și legislația privind drepturile copilului, statele părți ar trebui să implice în acest proces societatea civilă, incluzând și grupurile pe care copiii le conduc, precum și organizațiile neguvernamentale cu activitate în domeniul drepturilor copilului și cele care se ocupă de mediul digital.

3.6. Implicarea mediului de afaceri

Drepturile copiilor în mediul digital sunt afectate, în mod direct sau indirect, de către mediul de afaceri și organizațiile non-profit prin serviciile și produsele pe care acestea le oferă. De aceea, statele părți trebuie să se asigure că aceste companii previn și remediază abuzul de drept în mediul online, respectând astfel drepturile copiilor. Companiile trebuie încurajate în oferirea de informații publice și consilierea promptă a copiilor, pentru ca activitatea acestora în mediul digital să se desfășoare în condiții de siguranță.

Protecția pe care statele părți o oferă în ceea ce privește încălcarea drepturilor copiilor de către companii o include și pe cea referitoare la orice formă de violență în mediul online, deoarece, prin serviciile oferite, companiile pot determina, fie și în mod indirect, încălcarea dreptului la protecție a copiilor împotriva violenței. În acest sens, statele părți trebuie să asigure o legislație corespunzătoare în scop preventiv, dar și în vederea investigării infracțiunilor, soluționării plângerilor și remedierii încălcărilor drepturilor copiilor în mediul digital.

Comaniile nu doar că trebuie să-și asume responsabilitatea nencălcării drepturilor copiilor, acestea trebuie să garanteze că depun toată diligența în ceea ce privește modul de tratare a drepturilor copiilor în mediul online și să efectueze evaluări referitoare la impactul produselor și serviciilor furnizate asupra drepturilor copiilor, avându-se în vedere în mod special impactul diferențiat al mediului digital asupra drepturilor acestora.

Comaniile care îi vizează pe copii, îi au ca utilizatori finali sau care afectează copiii în orice mod, ar trebui să pună în aplicare cadre de reglementare, coduri industriale și condiții de servicii care să respecte standarde înalte de etică și de siguranță în ceea ce privește produsele și serviciile pe care le oferă. Ele trebuie încurajate de către statele părți să inoveze în interesul superior al copilului. Totodată, statele părți ar trebui să solicite mediului de afaceri explicații privind adecvarea serviciilor oferite în raport cu vârsta copiilor sau avându-i în vedere pe părinți și pe cei care au în îngrijire copii de vârstă foarte mică.

3.7. Acțiuni comerciale și marketing

Experiența copiilor în mediul online este afectată fără îndoială de prelucrarea datelor lor cu caracter personal de către comaniile care fac profit din astfel de activități, ce adesea presupun mai mulți parteneri comerciali, creându-se astfel un circuit de activități comerciale care poate avea drept efect săvârșirea de abuzuri sau încălcări ale drepturilor copiilor. Astfel, prin activitățile publicitare în mediul digital, copiii pot fi atrași spre conținuturi dăunătoare, extreme, notificările pe care aceștia le primesc afectând inclusiv dreptul lor la odihnă.

Reglementând publicitatea și marketingul adresate copiilor, statele părți trebuie să aibă în vedere cu prioritate interesul superior al copilului. În acest sens, plasarea de produse comerciale nu trebuie să perpetueze stereotipuri de gen sau rasiale și trebuie să fie clar delimitată de celelalte conținuturi.

Este necesar ca legislația statelor părți să interzică crearea de profiluri sau folosirea copiilor, indiferent de vârstă, în scopuri de natură comercială, cu ajutorul datelor lor înregistrate în mediul online, inclusiv prin utilizarea datelor colective sau de grup, care pot oferi informații în acest sens. Totodată, trebuie interzise de la implicarea copiilor, în mod direct sau indirect, publicitatea în mediile de realitate virtuală, practicile având la bază

---

neuromarketingul³ (Boroda, n.d.) și analizele emoționale, în vederea promovării de produse și servicii în mediul digital.

3.8. Accesul copiilor la justiție și repararea adecvată a drepturilor încălcate

În situațiile în care copiii sunt nevoiți să apeleze la justiție ca urmare a încălcării drepturilor lor în mediul digital, ei întâmpină numeroase probleme. Acestea apar în primul rând ca urmare a inexistenței reglementărilor care să sancționeze încălcările drepturilor copiilor în acest mediu, ceea ce determină în mod implicit necunoașterea de către copii sau de către cei care îi îngrijesc a drepturilor de care aceștia beneficiază, precum și imposibilitatea lor de a recunoaște abuzul de drept în materie sau încălcarea acestor drepturi. De asemenea, dificultăți apar în a identifica autorii violării drepturilor în acest domeniu, precum și dificultăți legate de obținerea de probe. O problemă delicată o reprezintă situațiile în care copiii sunt obligați să deoaleze activitatea lor privată în mediul digital sau cazurile în care intervine teama lor de excludere socială sau de a fi „sancționați” de către colegi ca urmare a dezvoltărilor legate de activitatea lor online.

Stă în sarcina statelor părți punerea la dispoziția copiilor și a reprezentanților lor a unor mecanisme judiciare și nejudiciare corespunzătoare și eficiente, astfel încât copiii să beneficieze de o reparație adecvată a drepturilor lor încălcate în mediul digital. Astfel, statele părți trebuie să asigure posibilități gratuite de reclamare a acestor încălcări și să le aducă la cunoștința celor interesați într-un mod accesibil. Aceste mecanisme trebuie să ofere soluționări rapide, să aibă caracter confidențial și să fie „prietenoase” cu copiii. Având în vedere specificitatea activităților din mediul digital, statele părți ar trebui să ofere posibilitatea formulării de plângeri colective și să prevadă o asistență juridică sau de alt tip corespunzătoare, apelând, dacă este cazul, la servicii specializate, atunci când drepturile copiilor au fost încălcate în mediul online.

Statele părți nu trebuie doar să stabilească cadrul de sesizare a acestor încălcări, ci și să îl monitorizeze și evalueze în mod periodic, fiind necesar totodată ca acestea să găsească modalități concrete de sprijinire a copiilor victime ale abuzurilor de drept și ale violării drepturilor lor (United Nations, 2017). Demersul statelor în acest sens trebuie să continue cu măsuri terapeutice și de îngrijire ulterioară a copiilor implicați, asigurându-se inclusiv

---

³ Neuromarketingul a fost definit ca fiind un domeniu aflat într-o continuă dezvoltare ce studiază comportamentul uman cu ajutorul științei neurologice. Acest concept a apărut în anul 2002, inițial fiind controversat în lumea științifică, ulterior neuromarketingul câștigând rapid încrederea oamenilor de marketing și publicitate ca urmare a rezultatelor obținute.

reintegrarea lor în societate. Luând în considerare vârsta fragedă și sensibilitatea copiilor, statele părți vor trebui să aibă în vedere multiple acțiuni în scopul preventiv al revictimizării copiilor în faza cercetării penale și în faza de judecată.

În scopul asigurării unei reparații adecvate pentru copiii ale căror drepturi au fost încălcate, statele părți pot lua măsuri cum ar fi: restituirea, despăgubirile și satisfacția, putând necesita scuze, corectări, eliminări de conținut ilicit, accesul copiilor la servicii de recuperare ș.a. (United Nations, 2003b).

În egală măsură cu crearea unor mecanisme eficiente de remediere a încălcării drepturilor copiilor în lumea digitală, statele părți ar trebui să acorde importanță opririi cât mai rapide a daunelor prezente, dar și viitoare și să ofere asigurări că astfel de încălcări nu se vor mai produce. În acest sens, revizuirea reglementărilor și a politicilor în domeniu și aplicarea lor corespunzătoare ar asigura cadrul general necesar.

În ceea ce privește infracțiunile săvârșite împotriva copiilor în mediul online, specificul acestui mediu creează tot atâtea dificultăți de desfășurare a cercetării penale, care adesea capătă caracter internațional. De aceea, în atenția statelor părți trebuie să se regăsească analiza modalităților în care tehnologiile uzitate în mediul virtual ar putea să faciliteze sau să îngreuneze urmărirea penală a infracțiunilor astfel săvârșite. În acest scop, statele părți ar trebui să aibă în vedere măsuri cu caracter preventiv, să asigure repararea adecvată și, atunci când este necesar, să coopereze pe plan internațional. Având în vedere particularitățile mediului digital și ale tehnologiilor folosite, formarea specialiștilor angrenați în urmărirea penală și în judecata unor astfel de cauze trebuie avută în mod special în vedere de către statele părți, cooperarea lor fiind utilă și în acest cadru.

Un plus de dificultate intervine în remedierea încălcării drepturilor copiilor în mediul digital atunci când acțiunile prejudiciabile ale companiilor se desfășoară la nivel global (United Nations, 2013b).

În situațiile în care companiile desfășoară activități extrateritoriale, statele pot lua măsuri de protecție și de realizare a drepturilor copiilor doar dacă se poate stabili o legătură rezonabilă între stat și conduita respectivă. În acest context, în mod distinct de asigurarea statelor că aceste companii oferă proceduri eficiente care să soluționeze plângerile privind drepturile copiilor încălcate, copiii trebuie să poată beneficia, dacă doresc, de o reparație statală, care nu trebuie să fie împiedicată de aceste mecanisme puse la dispoziție de către companii. Totodată, atenția statelor trebuie direcționată și către agențiile competente în supravegherea drepturilor copiilor (din domeniul educației, publicității și marketingului, al protecției datelor și drepturilor

consumatorilor, al sănătății și siguranței), care trebuie să se implice în acțiunile de investigare a încălcării drepturilor copiilor și să ofere o remediere adecvată a abuzurilor și încălcării drepturilor lor în mediul online.

Per ansamblu, copiii trebuie să beneficieze din partea statelor de suficiente informații corespunzătoare vârstei lor, într-un limbaj accesibil și prietenos, care să le ofere posibilitatea cunoașterii procedurilor și soluțiilor oferite de către statele părți, atunci când aceștia sunt victime ale unui abuz de drept sau chiar ale încălcării drepturilor lor în mediul digital. De aceleași informații trebuie să beneficieze toți cei care îi reprezintă, îngrijesc sau sunt profesioniști care lucrează pentru copii sau cu aceștia, astfel încât fiecare dintre cei implicați în activități legate de copii să fie în cunoștință de cauză asupra modalităților de acțiune în situații concrete în care se pot afla copiii în mediul online.

4. O privire analitică și sintetică

Comentariul general nr. 25 (2021) privind drepturile copiilor în ceea ce privește mediul digital recomandă statelor măsurile de luat pentru garantarea realizării drepturilor copiilor în mediul digital pornind de la patru principii a căror analiză detaliată am realizat-o în cuprinsul demersului nostru: nediscriminarea, interesul superior al copilului, dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare, respectul pentru opiniile copilului. Suplimentar, se poate spune că se conturează principiul capacității în evoluție a copilului, deoarece odată cu trecerea timpului copiii dobândesc gradual o serie de competențe digitale, le sporește gradul de înțelegere și de acțiune în acest mediu. Nu putem să nu remarcăm această interesantă și inovatoare abordare a ideii de capacitate în evoluție a copilului în conținutul Comentariului, fără ca aceasta să fie concepută între niște limite de vârstă, precum capacitatea de exercițiu a persoanei fizice în dreptul civil, de pildă, tocmai datorită diferențelor de maturizare și de experiență a copiilor în mediul online.

Observăm, de asemenea, caracterul general al măsurilor pe care statele părți urmează să le ia, tocmai pentru a putea oferi o marjă relativ largă de acțiune fiecărui stat parte, ținând seama de o serie de particularități naționale, etnice, religioase ale copiilor din diversele state ale lumii. Acțiunile individuale ale statelor părți trebuie însă să se subsumeze liniilor directe ale măsurilor generale respective. De altfel, sintagma „statele părți ar trebui..”, folosită mereu în cuprinsul Comentariului, ne indică recomandările de urmat, însă, dată fiind calitatea lor de state părți la Convenție, acestea nu pot face abstracție de prevederile Comentariului, termenul de „trebuie”, chiar conjugat în varianta de condițional-optativ prezent, indicând necesitatea de urmat a reglementărilor de către state.

În mod concret, reținem că legislația statelor părți trebuie să includă reglementări ale drepturilor copiilor în mediul digital și să fie revăzută și actualizată în condiții de conformitate a reglementărilor acestora cu cele ale Convenției ONU privind drepturile copilului și Protocoalele sale Opționale.

Politicile publice ale statelor trebuie să aibă în vedere accesul copiilor în sfera digitală și activitățile pe care ei le pot desfășura în mediul online, să includă măsuri de protecție împotriva agresiunii cibernetice, a abuzului și a exploatării sexuale în acest mediu. Este necesar ca aceste politici să-i aibă în vedere nu doar în genere pe copii, ci trebuie să se adreseze inclusiv copiilor vulnerabili, celor aparținând minorităților naționale, oferindu-le tuturor informații într-un limbaj accesibil și prietenos. De asemenea, se învederează necesitatea identificării unui organism statal pentru coordonarea la nivel național a politicilor referitoare la drepturile copiilor în mediul digital.

Pentru incluziunea digitală a tuturor copiilor, statele părți trebuie să aloce resurse publice adecvate, nefiind excluse nici cele provenind din mediul de afaceri sau prin cooperare internațională, condiția fiind ca acestea din urmă să nu afecteze sau submineze alocările bugetare.

Statele trebuie să se asigure că acele companii care oferă produse și servicii în mediul digital nu încalcă drepturile copiilor în mediul online, nu colectează datele lor personale sau colective în vederea unei publicități țintite la adresa lor.

Una dintre măsurile cele mai importante de luat de către statele părți este aducerea la cunoștința copiilor a drepturilor lor, a organismelor competente în materie cărora copiii li se pot adresa, a procedurilor de urmat, în cadrul cărora ei pot să beneficieze de asistență. La fel de importantă este și instruirea reprezentanților copiilor, ai celor care îi îngrijesc sau a profesioniștilor care vin în contact direct sau indirect cu copiii. În raport de capacitățile în evoluție ale copiilor, monitorizarea activității lor în mediul online de către părinți și cei care îi îngrijesc trebuie să fie proporțională. Este limpede că cei care trebuie să monitorizeze îndeaproape și în primul rând activitatea copiilor în mediul online sunt părinții. Considerăm că este necesar ca de la cele mai fragede vârste părinții să observe conținutul cu care copiii lor vin în contact cu mediul digital, cercul de persoane cu care ei interacționează, timpul petrecut de aceștia în mediul online. Fiind persoanele cele mai apropiate de copii, părinții trebuie să identifice și folosească modalitățile cele mai adecvate pentru dezvăluirea activității copiilor lor în mediul digital, instruirea lor fiind cu atât mai utilă. De altfel, toate persoanele aflate în imediata apropiere a copiilor ar trebui să aibă minimum aceleași cunoștințe și abilități digitale cu ale copiilor născuți deja în acest context al

mediului digital, monitorizarea activității copiilor fiind, fără îndoială, mai eficientă decât reprezentanții lor ar fi cu un pas înainte în acest domeniu.

Pentru a-și dezvolta cunoștințele și abilitățile în domeniu, profesorii trebuie să beneficieze de formare inițială și continuă privind mediul digital.

Profesioniștii angrenați în actul de justiție (polițiștii, magistrații) trebuie să posede cunoștințe corespunzătoare legate de mediul digital și să se perfecționeze în investigarea, urmărirea penală și judecarea infracțiunilor comise asupra copiilor în acest mediu.

Pentru o eficientă punere în aplicare a legislației și politicilor publice în acest domeniu, concursul societății civile este de asemenea necesar, implicând desfășurarea de activități referitoare la promovarea și protecția drepturilor copiilor în acest mediu.

Una dintre măsurile cele mai importante, sub aspectul finalității ei concrete, atunci când drepturile copiilor sunt încălcate, o reprezintă accesul la justiție și remedierea adecvată.

Remarcăm importanța gratuității, siguranței, confidențialității, rapidității răspunsurilor oferite și caracterului „prietenos” al procedurilor judiciare și nejudiciare de remediere a încălcărilor drepturilor copiilor în mediul digital, dar și a măsurilor de terapie și îngrijire ulterioară a copiilor victime ale încălcării drepturilor lor, fiind necesară prevenirea revictimizării acestora în timpul procedurilor judiciare.

În ceea ce privește remedierea adecvată, aceasta necesită măsuri concrete, specificate în conținutul demersului nostru, astfel încât copiii să beneficieze de o reparație cât mai satisfăcătoare atunci când ei sunt victimele unor abuzuri de drept sau violări ale drepturilor lor în mediul digital.

Cum efectele globalizării sunt cu atât mai evidente în acest mediu, investigarea penală a infracțiunilor săvârșite împotriva copiilor capătă un caracter transfrontalier, necesitatea cooperării internaționale în acest cadru impunându-se cu necesitate. De asemenea, așa cum am arătat în contextul activității extraterritoriale a companiilor, statele părți pot proteja și realiza drepturile copiilor în mediul online, condiția fiind aceea de a stabili o legătură rezonabilă între stat și conduita companiilor respective.

5. Concluzii

Convenția cu privire la drepturile copilului a fost însoțită de-a lungul timpului de o serie de comentarii, menite să facă lumină cu privire la anumite aspecte ale vieții copiilor la nivel statal și internațional.

Comentariul general nr. 25 (2021) privind drepturile copiilor în ceea ce privește mediul digital era în mod cert un document așteptat de o bună perioadă de timp, cu atât mai mult cu cât generațiile actuale de copii ai

statelor lumii au activități care îi implică de la vârste fragede în mediul digital, devenind o componentă inerentă vieții lor cotidiene.

Apreciem că, prin prevederile sale, Comentariul și-a îndeplinit obiectivul propus, acela de a explica modalitatea în care statele părți la Convenția cu privire la drepturile copilului trebuie să o aplice în ceea ce privește mediul digital.

Prin natura sa, mediul digital oferă oportunități de creștere și dezvoltare pentru copii, dar prezintă, în același timp, provocări și riscuri pentru aceștia. Având în vedere caracteristicile și efectele diverse și complexe ale mediului digital asupra copiilor, statelor părți li se recomandă un ansamblu de măsuri legislative, administrative, politici publice și alte tipuri de măsuri necesare, analizate în conținutul lucrării, pentru a asigura deplina respectare a obligațiilor ce le revin în temeiul Convenției cu privire la drepturile copilului și a Protocoalelor Opționale la aceasta.

În acest sens, statele părți, în aplicarea Comentariului general nr. 25 (2021) privind drepturile copiilor în ceea ce privește mediul digital, vor trebui să își adapteze și actualizeze legislația și politicile publice, luând și aplicând un ansamblu de măsuri complexe, judiciare și nejudiciare, puse în slujba copiilor și a întregului cerc de persoane aflate în jurul acestora, cu respectarea principiului fundamental al interesului superior al copilului, incident deopotrivă și pe plan intern.

Apreciem că doar prin efortul comun al factorilor de decizie de la nivelul statelor părți, al mediului de afaceri, al societății civile și al tuturor celor aflați în apropierea copiilor, drepturile lor într-un mediu aflat în continuă expansiune vor putea fi cunoscute, protejate și apărate.

Demersul statelor nu va fi unul deloc simplu, dar cu atât mai incitant de analizat în reușitele și posibilele lui inadecvări într-un viitor studiu, cu caracter practic.

References

- Boroda, D. (n.d.). *Neuromarketing*.
<https://www.academia.edu/6551792/Neuromarketing>
- United Nations. (2021). *Comentariul general nr. 25 (2021) privind drepturile copiilor în ceea ce privește mediul digital* [General comment No. 25(2021) on children's rights in relation to the digital environment]. United Nations.
<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>
- United Nations. (2003a). *Comentariul general nr.5 (2003) privind măsurile generale de aplicare a Convenției cu privire la drepturile copilului* (paragrafele nr. 48 și 50). [General Comment no.5 (2003) General measures of implementation of

- the Convention on the Rights of the Child (para. 48 and 50)]. United Nations. <https://www.refworld.org/docid/4538834f11.html>
- United Nations. (2003b). *Comentariul general nr. 5 (2003) privind măsurile generale de aplicare a Convenției cu privire la drepturile copilului* (paragraful nr. 24). [General Comment No. 5 (2003): General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (para. 24)]
<https://www.refworld.org/docid/4538834f11.html>
- United Nations. (2005). *Comentariul general nr. 7 (2005) Implementarea drepturilor copilului în copilăria timpurie* (paragraful nr. 17) [(General comment No. 7 (2005) Implementing child rights in early childhood (para.17)]. United Nations. <https://www.refworld.org/docid/460bc5a62.html>
- United Nations. (2013a). *Comentariul general nr. 16 (2013) privind obligațiile statului referitoare la impactul sectorului de afaceri asupra drepturilor copilului* (paragrafele nr. 78-81). [General comment No. 16 (2013) on State obligations regarding the impact of the business sector on children's rights (para. 78 -81)]. United Nations. <https://www.refworld.org/docid/51ef9cd24.html>
- United Nations. (2013b). *Comentariul general nr. 16 (2013) privind obligațiile statelor referitoare la impactul mediului de afaceri asupra drepturilor copilului (paragraful 66 și paragraful 67)* [General Comment No. 16 (2013) on State obligations regarding the impact of the business sector on children s rights (para. 66 and 67)]. United Nations.
<https://www.refworld.org/docid/51ef9cd24.html>
- United Nations. (2016). *Comentariul general 20(2016) cu privire la implementarea drepturilor copilului adolescent* (paragrafele nr. 18 și nr. 20). [General comment No. 20 (2016) on the implementation of the rights of the child during adolescence (para.18 and 20)]. United Nations.
<https://www.refworld.org/docid/589dad3d4.html>
- United Nations. (2017). *Comentariul general nr. 21 (2017) cu privire la copiii aflați în stradă* (paragraful nr. 22). [General Comment no. 21 (2017) on children in street situations (para.22)]. United Nations.
<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-21-2017-children-street>